

Περιοδικὰ Ἀνάλεκτα

Rassegna di Teologia, τεύχ. 2 (2021)

Στὴν πρώτη μελέτη τοῦ τεύχους, ὁ Massimo Nardello μὲ τὸ ἄρθρο του ὑπὸ τὸν τίτλο: «Ἡ ἀκαδημαϊκὴ διδασκαλία τῆς καθολικῆς θεολογίας στὴν Ἰταλία. Προβλήματα καὶ προοπτικὲς» («L'insegnamento accademico della teologia cattolica in Italia. Problemi e prospettive») μοιράζεται ὀρισμένες κριτικὲς σκέψεις γύρω ἀπὸ τὴν τωρινὴ κατάσταση τῶν Καθολικῶν –μὴ Ποντιφικῶν– Θεολογικῶν Σχολῶν, ποὺ ὑπάρχουν στὴν ἰταλικὴ ἐπικράτεια, καὶ τῶν Ἰνστιτούτων ποὺ σχετίζονται μὲ αὐτές. Ἡ θέση τοῦ σ. εἶναι ὅτι τὰ ἰδρύματα αὐτὰ δὲν ἐμπίπτουν πλήρως σὲ ἓνα ὑψηλὸ ἀκαδημαϊκὸ προφίλ καὶ ὅτι εἶναι ἐπιθυμητὴ ἢ μεταρρυθμισή τους τόσο γιὰ τὴν κάλυψη τῶν ὑπαρχουσῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀναγκῶν, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἀνάγκη διαλόγου μὲ τὸν πολιτιστικὸ κόσμον τῆς Ἰταλίας, πράγμα ποὺ ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο μέρος τῆς ἀποστολῆς τῆς ἰταλικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐν συνεχείᾳ, ἡ Paola Marone μὲ τὸ ἄρθρο της: «Ἡ *analogia entis* ἀπὸ τὸν Ἰωακεῖμ da Fiore στὸν Erich Przywara» («L'*analogia entis* da Gioacchino da Fiore a Erich Przywara») ὑπενθυμίζει τὸν β' κανόνα τῆς Δ' Συνόδου τοῦ Λατερανοῦ (1215), ποὺ καταδίκασε τὸ *De unitate seu essentia Trinitatis* τοῦ Fiore καὶ ὅρισε ὅτι ἡ ἐνότητα τῆς Τριάδας δὲν εἶναι «συλλογικὴ καὶ ἀναλογικὴ, ὅπως λέγεται ὅτι οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι εἶναι ἓνας λαός». Ὁρμώμενη ἡ σ. ἀπὸ αὐτὴν τὴν καταδίκη, ἀναλύει στὸ ἄρθρο της αὐτὸ τὴν ἔννοια τοῦ *analogia entis*, ἔτσι ὅπως ὀρίζεται ἀπὸ τὸν σχετικὸ κανόνα τῆς Συνόδου τοῦ Λατερανοῦ, καὶ τὴν ἀποδοχὴ τῆς ἔννοιας αὐτῆς ἀπὸ τὴ θεολογία τοῦ Erich Przywara.

Ὁ Cesare Giraudo μὲ τὸ κείμενό του ὑπὸ τὸν τίτλο: «Ἡ ἀναθεώρηση τῆς λειτουργίας μεταξὺ “ὕγιους παραδόσεως” καὶ “θεμιτῆς προόδου”» («La revisione della liturgia tra “sana tradizione” e “legittimo progresso”») ἀναρωτιέται σὲ ποιὸν βαθμὸ τὰ διάφορα θεσμικὰ ποιμαντικὰ ὄργανα, ποὺ εἶναι ὑπεύθυνα γιὰ τὴ λειτουργικὴ ἀποκατάσταση ποὺ ἤθελε ἡ Β' Σύνοδος τοῦ Βατικανοῦ, κατάφεραν νὰ διαχειρισθοῦν τὴ σχέση μεταξὺ «ὕγιους παραδόσεως» καὶ «θεμιτῆς προόδου». Μὲ τὴν ἐξέταση ὀρισμένων βασικῶν σημείων, ὅπως ἡ υἰοθέτηση τῆς καθομιλουμένης καὶ ἡ διαλογικὴ διάσταση τῆς λειτουργίας, ὁ σ. διατυπώνει εἴκοσι προτάσεις γιὰ τὴν προώθηση τῆς λειτουργίας μένοντες στὸν χῶρον τῆς παραδόσεως.

Ὁ Mario Imperatori μὲ τὸ ἄρθρο του: «Τὸ εὐαγγελικὸ κήρυγμα μεταξὺ συζυγίας καὶ γάμου. Διάκριση καὶ ἀγιότητα τοῦ γάμου» («Un kerygma evangelico tra sponsalità e nuzialità. Discernimento e santità matrimoniale») καταθέτει ὀρισμένες θεολογικὲς σκέψεις ἐν ὄψει τῆς πνευματικῆς διάκρισης γύρω ἀπὸ τὸν γάμο. Τὸ ἐπιτυγχάνει διατηρώντας τὴν ὑπεροχὴ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ποὺ γίνεται δεκτὸ ἀπὸ τὴν πίστη τοῦ συζυγικοῦ ζεύγους μέσα ἀπὸ μία γόνιμη ἔνταση, ἀκόμη

και έσχατολογική, μεταξύ συζυγίας και γάμου, κάτι που παραπέμπει στη συζυγική σχέση, που ένωσε για πάντα την Παρθένο Μαρία με τον Ίωσήφ μέσα στην Έκκλησία, ως μητέρα και «νύμφη» του Υιού.

Στο επόμενο άρθρο υπό τον τίτλο: «“Διαλέξτε λοιπόν τη ζωή” (Δευτ. 30.19): νόμος, πίστη και έλευθερία μέσα από μία επανανάγνωση του Ρωμ. 10, 4-6» («“Scegli dunque la vita” (Dt 30, 19; legge, fede e libert  nella rilettura di Rm 10, 4-6)») ο Bartolomeo Puca επιχειρεί έναν διάλογο μεταξύ των κειμένων και οδηγείται σε μία έξηγητική και θεολογική συζήτηση σχετικά με την έρμηνεία του Ρωμ. 10,4-6 στο επιχειρηματολογικό της πλαίσιο (Ρωμ. 9, 30 - 10, 21) και άναρωτιέται εάν ή πρόσκληση για «έπιλογή ζωής» (Δευτ. 30, 19) δέν μπορεί να ήχει, σε αυτό το άπόσπασμα από την Προς Ρωμαίους Έπιστολή, ως μία πρόσκληση σε όλους, Έβραίους και έθνικούς, να έπιλέξουν τον Χριστό μέσω της πίστεως. Γενικά, ο άπ. Παύλος έρμηνεύει τα κείμενα που βασίζονται στη διαθήκη του Θεού με τον λαό του με τρόπο που να δείχνει ότι ο Νόμος βρίσκει το τέλος του στον Χριστό, όπως εκπληρώθηκε από Αυτόν. Υπό αυτήν την έννοια, ο Χριστός γίνεται ή άπαραίτητη έπιλογή, προκειμένου να φθάσει κάποιος στη ζωή που υποσχέθηκε ο Θεός.

Τέλος, ο Antonio Sabetta με το άρθρο του: «Στά μονοπάτια της συγχρονικότητας. Το καρστικό ποτάμι του μυστικισμού» («Sui sentieri della contemporaneit  Il fiume carsico della mistica») έπισημαίνει ότι στην άναζήτηση των ριζών και των άπαρχών της σημερινής έποχής και του νεωτερισμού, ο μυστικισμός είναι ένας σταθερός παράγοντας στην ταυτότητα της Δύσεως που ύπάρχει τόσο έντος του Χριστιανισμού όσο και, -ίσως και περισσότερο, έξτω και ως «έκκοσμιευμένη» μορφή- σε μεγάλο μέρος της σύγχρονης φιλοσοφίας. Έπιπλέον, ο μυστικισμός άποδεικνύεται ότι είναι ένας γόνιμος χώρος για την οίκοδόμηση της θρησκευτικής έμπειρίας κατά τη μετανεωτερικότητα.

Το τεύχος ολοκληρώνεται με την παρουσίαση πρόσφατων θεολογικών τίτλων.

Urbaniana University Journal, τεύχ. 2 (2021)

Στο πρώτο τεύχος για το έτος 2021 του Δελτίου *Urbaniana University Journal (UUJ)*, ο Vincenzo Zani με το κείμενό του: «Για μία όλιστική έκπαίδευση στο παγκόσμιο χωριό: ή θεολογία στην ύπηρεσία του ευαγγελισμού» («Per una educazione integrale nel villaggio globale: la teologia al servizio della evangelizzazione») έπισημαίνει ότι το Παγκόσμιο Έκπαιδευτικό Σύμφωνο τοποθετείται σε μία εύρεια, άπαιτητική αλλά και συγκεκριμένη προοπτική. Από αυτήν άναδύονται όχι μόνο κάποιες καινοτόμες ιδέες, αλλά και μία άκριβης στρατηγική, που διεγείρει την προώθηση μιας άνανέωσης σε όλα τα εκπαιδευτικά, έπιστημονικά, κοινωνικά και έκκλησιαστικά επίπεδα. Η πρόσκληση για μία εκπαιδευτική δέσμευση ύπερ των νεωτέρων γενεών, λέγει ο σ., γίνεται ένα ισχυρό καθήκον γενικά για τον εκπαιδευτικό κόσμο και ειδικότερα για το σχολείο και τον ακαδημαϊκό κόσμο.

Το άρθρο του Chaves Dias Elizangela: «Διδάξτε τα παιδιά σας (Δευτ. 11, 19): ή τέχνη του να διδάσκει τη ζωή ύπό το φως των Γραφών» («“Insegnerete ai vostri figli” (Dt 11,19): l’arte di educare alla vita alla luce della Scrittura») προσπαθεί να

ἐπισημάνει, ἀπὸ βιβλική ἄποψη, τὴ σημασία τῆς ἀφήγησης καὶ τὴν ἐνσυναίσθηση τοῦ διαλόγου στὴν ἐκπαίδευση κατὰ τὴ διάρκεια τῶν γενεῶν. Ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τοῦ περιεχομένου ποὺ μεταδίδεται στὴν ἐκπαίδευση τῶν νέων γενεῶν δὲν εἶναι μίᾳ σειρὰ πληροφοριῶν ἢ ἐννοιῶν συστηματοποιημένων στὰ μαθήματα, ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, τῆς ταυτότητας καὶ τῆς αἴσθησης τοῦ συλλογικοῦ «ἀνήκειν», ἀλλὰ καὶ τῶν σχέσεων ἐνὸς μὲ τὸν ἑαυτὸ του, μὲ τὸν Θεό, μὲ τὸν ἄλλον καὶ μὲ τὴ δημιουργία· μὲ ἄλλα λόγια, τὸ ἀνυπολόγιστο δῶρο τῆς ζωῆς, τῆς ἀδελφότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας. Πρόκειται γιὰ δῶρα ποὺ ἀποκτήθηκαν ἀπὸ τοὺς προγόνους χάρις στὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ μεταδοθοῦν –δηλαδὴ νὰ ἀνατεθοῦν– στὶς ἐπόμενες γενιὲς μὲσω τῆς τέχνης τῆς φαντασίας.

Ὁ Giovanni Ancona μὲ τὴ μελέτη του ὑπὸ τὸν τίτλο: «Ἐκπαιδεύοντας σήμερα τὴν ἀνθρωπότητα μὲ βάση τὸν ὀρίζοντα τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπολογίας» («Educare all'umanità oggi nell'orizzonte dell'antropologia cristiana») ἀναφέρει πῶς τὸ περίπλοκο ἀνθρωπολογικὸ ζήτημα, ἢ ἐμφάνιση δηλαδὴ τοῦ σημερινοῦ δυτικοευρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, μολονότι ἔχει προβληματικὸ ἀντίκτυπο στὸν τρόπο κατανόησης τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ὑπαρξιακῆς του κατάστασης, δὲν ἀποκλείει τὴν ὑπαρξὴ ὀρισμένων κοινῶν ἀνθρωπίνων ἀξιῶν, ἔστω καὶ κατὰ προσωρινὸ καὶ «μερικὸ» τρόπο. Οὐσιαστικὰ παρουσιάζεται μίᾳ ἐκπαιδευτικῆς κατάστασης «ἔκτακτης ἀνάγκης». Τὸ αἶτημα εἶναι νὰ ἀποκτήσει οὐσία μίᾳ ἐκπαιδευτικῆς δράσης ποὺ νὰ παράγει τὰ θεμέλια ἐνὸς κοινῶ ἀνθρωπισμοῦ. Ἡ χριστιανικὴ κοινότητα ὀφείλει νὰ ἐμπλακεῖ πλήρως σὲ αὐτὸ τὸ ἔργο, προκειμένου νὰ δώσει ζωὴ σὲ μίᾳ ἐκπαιδευτικῆς συμμαχίας ἱκανῆ νὰ σχηματίσει ὄριμους ἀνθρώπους, σύμφωνα μὲ τὴ λογικὴ τῆς εὐρείας καὶ ἀδελφικῆς σχέσεως καὶ μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς ἰδρυτικῆς ἀναφορᾶς. Τὸ συγκεκριμένο μονοπάτι εἶναι νὰ κάνουμε τοὺς ἀνθρώπους νὰ ὀριμώσουν μέσα ἀπὸ μίᾳ διαδικασίᾳ χριστιανικῆς ἐξατομίκευσης, ἢ ὁποῖα τοὺς ὀδηγεῖ στὴν πληρότητα τῆς ζωῆς (ἐσχατολογικὴ σωτηρία).

Ὁ Balçius Vidas μὲ τὸ ἄρθρο του ὑπὸ τὸν τίτλο: «Ἡ ἠθικὴ συνείδηση: ἡ ὑπεύθυνη ὑπηρεσία τοῦ ὅλου ἀνθρώπου στὸ συγκεκριμένο τῆς ζωῆς του» («La coscienza morale: al servizio responsabile di tutto l'uomo nella concretezza della sua vita») ἀναφέρει πῶς, ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς μὴ ἀναβαλλόμενης πλέον πρόσκλησης γιὰ μίᾳ παγκόσμια συμφωνία γιὰ τὴν ἐκπαίδευση, ἢ ἀναζήτηση μιᾶς κοινῆς ἠθικῆς ἀνθρωπολογικῆς βᾶσης ἔγινε πλέον ἓνα ἐπεῖγον αἶτημα, διευρύνοντας τὸν γενικώτερο προβληματισμὸ γύρω ἀπὸ τὸ νόημα τοῦ τί εἶναι κοινὸ στὸν ἄνθρωπο. Ὑπάρχουν δύο ἀδιαμφισβήτητες προϋποθέσεις, ποὺ καθιστοῦν δυνατὴ τὴν ὑποστήριξη τῆς αἴσθησης τῆς δυνατότητας μιᾶς παγκόσμιας ἐκπαιδευτικῆς διαδικασίας: ἡ κεντρικότητα τῆς συνείδησης σὲ αὐτὴν τὴ διαδικασία καὶ ἡ ἀναγνώριση τῆς ἴδιας λειτουργικῆς δομῆς τῆς ἠθικῆς συνείδησης ποὺ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα ὄντα μοιράζονται, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς γεωγραφικές, ἱστορικές, πολιτιστικὲς καὶ θρησκευτικὲς διαφορές, οἱ ὁποῖες καθιστοῦν τὸν καθέναν ἱκανὸ γιὰ διάλογο. Στὴν προοπτικὴ ποὺ προτείνει ὁ συγγραφέας, γίνεται προσπάθεια νὰ ἐξηγηθεῖ καλύτερα ἢ αἴσθησις τῆς κεντρικότητας τῆς ἠθικῆς συνείδησης, ἐπανεξετάζοντας μερικὲς ἀπὸ τὶς συστατικὲς τῆς διαστάσεις: τὸ φαινόμενο τῆς αὐτονομίας τῆς ἠθικῆς συνείδησης (τὸ ὁποῖο στὸ θεολογικὸ πλαίσιο παίρνει τὸ μορφή τῆς ἐνεργοῦς θεονομίας), τὴ σχεσιακότητα

ως έγγενη και πρωτογενή πραγματικότητα, την ιστορικότητα ως επέκταση του χωροχρόνου που περιλαμβάνει τους δυναμισμούς του ήθους και του πολιτισμού, και τέλος τη σημασία της χριστιανικής συνείδησης υπό το φως της ιεραποστολικής και του έργου του εὐαγγελισμού ως μέρους μίας εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Έν συνεχεία, ο Aldo Skoda με το άρθρο του: «*Global Compact on Education*: για μία νέα κοινωνικοποιημαντική δέσμευση την εποχή της παγκοσμιοποίησης και της πολιτισμικότητας» («*Global Compact on Education: per un nuovo impegno sociopastorale nell'era della globalizzazione e della multiculturalità*») επισημαίνει ότι η έκδήλωση *Global Compact on Education*, που προωθήθηκε από τον πάπα Ρώμης Φραγκίσκο για να προωθήσει ένα *Εκπαιδευτικό Σύμφωνο*, αντιπροσωπεύει μία διαδικασία προβληματισμού και κυρίως την ένδυνάμωση της παγκόσμιας και χριστιανικής κοινότητας για την κατανόηση της εκπαίδευσης ως μίας ύπηρεσίας προς κάθε άνδρα και γυναίκα και στον «όλο» άνδρα και γυναίκα. Η εκπαιδευτική καταστροφή επιβεβαιώνεται και από σχετικούς επίσημους δείκτες. Είναι έπομένως προφανές ότι η αναγνώριση του δικαιώματος στην εκπαίδευση δεν αποτελεί από μόνη της έγγυηση έφαρμογής της και, πάνω απ' όλα, ποιότητας. Άρκει να αναλογισθεί κάποιος τὰ άμέτρητα διαρθρωτικά προβλήματα που είναι διαδεδομένα σήμερα, όπως οι εϋθραυστες οικονομίες, η πολιτική αστάθεια, οι συγκρούσεις, οι διώξεις λόγω της εθνικότητας, του φύλου και της θρησκείας, τὰ άδύναμα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας, ή αναγκαστική μετανάστευση, οι φυσικές καταστροφές. Ο θεολογικός και ποιμαντικός προβληματισμός μπορεί να έντοπίσει έρμηνευτικές όδους αλλά και τρόπους παρέμβασης, ξεκινώντας άκριβώς από ένα χριστιανικό όραμα και υπενθυμίζοντας μερικές βασικές έννοιες, όπως ή άξιοπρέπεια του ατόμου, ή όλιστική οικολογία, ή διάσταση της έλπίδας. Η εκπαίδευση, την όποία θα μπορούσαμε να όρίσουμε ως όλιστική και διαπολιτισμική, μπορεί να γίνει το έργαλειό για την οικοδόμηση ενός περιεκτικού όραματος, το όποιο θα ένσωματώνει την ατομική, κοινωνική, περιβαλλοντική και υπερβατική διάσταση και θα ανταποκρίνεται στις προκλήσεις της κοινωνίας και της χριστιανικής κοινότητας.

Ο Luciano Meddi με το κείμενό του υπό τον τίτλο: «*Η ιεραποστολική διάσταση της νέας Όδηγίας για την Κατήχηση*» («*La dimensione missionaria del nuovo Direttorio per la Catechesi*») αναφέρει πώς ή νέα Όδηγία για την Κατήχηση του 2020 παρουσιάζεται ως ένα ιεραποστολικό κείμενο. Φαίνεται όμως ή ιεραποστολική αϋτή κατάκτηση να είναι άβέβαιη, να είναι δηλαδή αντίκτυπος όχι μίας ιεραποστολικής αλλά μίας θεολογικής και λειτουργικής άνάλυσης. Μία άνάλυση της σχέσεως μεταξύ της ιεραποστολικής και της κατηχητικής φαίνεται έπομένως ένδιαφέρουσα για έμας, που θα στοχεύσει στο να φωτίσει τον ιεραποστολικό όρίζοντα της Όδηγίας και στον τρόπο με τον όποιο το κείμενο έρμηνεύει τις ένέργειες της ιεραποστολικής δράσεως. Συμπεραίνουμε ότι ή Όδηγία του 2020 αναγνωρίζει την ύπαρξη διαφορετικών μοντέλων ιεραποστολικού προβληματισμού. Έτσι, γνωρίζει ευρέως τις διαστάσεις που διαμορφώνουν την ιεραποστολική δράση στην Έκκλησία. Δέν έξετάζεται όμως το θέμα της θείκης πρωτοβουλίας της άποστολής του Πνεύματος που ύπάρχει ήδη στον κόσμο, την ιστορία και την ανθρώπινη καρδιά. Τὰ ιεραποστολικά θέματα είναι σίγουρα παρόντα, αλλά δέν όργανώνουν τη θεολογία της εὐαγγελισμού και της κατήχησης.

Ἀκολουθεῖ ἡ μελέτη τοῦ Americo Miranda μὲ τίτλο: «*Usque ad barbaras nationes. Ὅρισμένες πτυχές στὶς σχέσεις μὲ τοὺς βάρβαρους στὶς ὀμιλίες πρὸς τὸν λαὸ τοῦ Αὐγουστίνου*» («*Usque ad barbaras nationes. Alcuni aspetti del rapporto con i barbari nei discorsi al popolo di Agostino*»). Στὶς Ὅμιλίες, ὁ Αὐγουστίνος δείχνει σεβασμὸ καὶ ἐκτίμηση γιὰ τὸν «βάρβαρο» Χριστιανισμὸ καὶ τὶς ἐκφράσεις του. Τὰ γεγονότα ποὺ χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τῶν βαρβάρων σημαίνουν ὅτι ἡ πιθανότητα νὰ πλησιάζει τὸ τέλος τῆς αὐτοκρατορίας εἶναι μεγάλη. Οἱ προσδοκίες γιὰ τὸ μέλλον, σὲ ἀντίθεση μὲ τὶς κατηγορίες τῶν εἰδωλολατρῶν, τὸν ὀδηγοῦν σὲ μία συνετὴ ἀλλὰ καὶ ἀποφασιστικὴ ἐπιβεβαίωση γιὰ τὸν ρόλο τῶν χριστιανῶν στὸν κόσμο. Ὁ Αὐγουστίνος ἀπαιτεῖ μία ἀποφασιστικὴ στάση ἐκ μέρους τῶν πιστῶν: παρουσιάζει ὡς πιθανὴ τὴ μεταστροφή τῶν βαρβάρων, καὶ μάλιστα σὲ μεγάλο βαθμὸ ἤδη σὲ ἐξέλιξη. Ἡ διαδικασία τοῦ ὀριστικοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τοὺς φαίνεται νὰ ἔχει ξεκινήσει εὐρέως, ὡς ὀλοκλήρωση μιᾶς διαδρομῆς μεταστροφῆς ποὺ ἐπηρεάζει ὀλόκληρο τὸν κόσμο. Ὁ προσανατολισμὸς πρὸς τὸν ὁποῖο κλίνει ὁ Αὐγουστίνος δείχνει μία αὐτοπεποίθηση καὶ μία ἀνοιχτότητα ὡς πρὸς τὴν κατανόηση αὐτοῦ ποὺ εἶναι κατάλληλο γιὰ τοὺς ἄλλους λαοὺς. Οἱ βάρβαροι ἀντιπροσωπεύουν τὰ σύνορα τοῦ εὐαγγελισμοῦ, ἀλλὰ ταυτόχρονα εἶναι καὶ οἱ πρωταγωνιστὲς τοῦ μέλλοντος. Ἡ κοινωνία, πρὸς τὴν ὁποία κατευθύνονται ὅλοι οἱ λαοί, καθοδηγεῖται οὐσιαστικὰ ἀπὸ χριστιανικὲς ἀρχές. Ἡ προσδοκία εἶναι νὰ πρόκειται γιὰ μία θετικὴ ἐκβαση τῶν συγκρούσεων, οἱ ὁποῖες, πρέπει νὰ σημειωθεῖ, ἐξακολουθοῦν νὰ περιλαμβάνουν τοὺς πιστοὺς. Ἔτσι ὁ Αὐγουστίνος προσβλέπει ἰδανικὰ στὴ μεταστροφή ὀλόκληρου τοῦ κόσμου.

Στὴν ἐπόμενη μελέτη τοῦ τεύχους ὑπὸ τὸν τίτλο: «*Παγκόσμιες πόλεις: πόλεις τῶν ἀνθρώπων, πόλη τοῦ Θεοῦ*» («*Global cities: città degli uomini, città di Dio*»), ὁ Carlo Busiello στοχεύει νὰ παρουσιάσει μὲ συνθετικὸ τρόπο τὸν ἀστικὸ μετασχηματισμὸ ποὺ ξεκίνησε ἀπὸ τὴ βιομηχανικὴ ἐπανάσταση ἕως τὶς πόλεις τοῦ 21ου αἰῶνα ὅπως τὶς βλέπουμε σήμερα καὶ οἱ ὁποῖες διαμορφώνονται ὡς στρατηγικὰ μέρη τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας καὶ τῆς ἀναδιοργάνωσης τοῦ σύγχρονου καπιταλισμοῦ, καθὼς εἶναι ικανὲς νὰ προσελκύουν ἐργασία, κατανάλωση καὶ πλοῦτο. Ταυτόχρονα, οἱ παγκόσμιες πόλεις εἶναι σὲ θέση νὰ παράγουν καὶ νὰ τροφοδοτήσουν «ἀστικά ὑπολείμματα» καὶ τὴ φτώχεια σὲ παγκόσμια κλίμακα. Ἡ προσοχὴ τοῦ σ. στρέφεται σὲ αὐτὲς τὶς νέες μορφὲς φτώχειας: ἡ ἀπομόνωση, ὁ ἀτομικισμὸς, ὁ ἀποκλεισμὸς, ὅλα αὐτὰ ἀποπροσωποποιοῦν βαθιὰ τὸν ἀστικὸ ἄνθρωπο. Αὐτὴ ἡ πραγματικότητα ὑποδεικνύει τὴν ἀνάγκη μιᾶς θεολογικῆς πρότασης ποὺ νὰ εἶναι πραγματικὰ καίρια γιὰ τὴν ἀστικὴ ποιμαντικὴ, ποὺ νὰ γνωρίζει πῶς νὰ γίνῃ ὑποστηρικτὴς μιᾶς ἐνεργοῦς ὑπηκοότητας, ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ δώσει μία «ψυχὴ» στὴν πόλη σὲ μία διαδικασία ἀπὸ κάτω πρὸς τὰ πάνω (“bottom up”) καὶ ἡ ὁποία τελικὰ νὰ τοποθετεῖ, παράλληλα μὲ τοὺς φτωχοὺς, καὶ τοὺς «κουρασμένους» τῶν παγκόσμιων πόλεων.

Ἐν συνεχείᾳ, ἡ Carlotta Padroni μὲ τὸ ἄρθρο της: «*Μία κοινὴ πίστη. Τὸ “θρησκευτικὸ γεγονός” στὴ φιλοσοφικὴ ἀνασυγκρότηση τοῦ John Dewey*» («*Una fede comune: il “religioso” nella ricostruzione filosofica di John Dewey*») ἀναλύει τὸ δοκίμιο τοῦ John Dewey *A Common Faith* καὶ ἀποκαλύπτει τὴν πολυπλοκότητα τῆς προβληματικῆς γύρω ἀπὸ τὴ θρησκεία ποὺ ὑπάρχει στὴν τεράστια φιλοσοφικὴ παραγωγή τοῦ Dewey. Τὸ ζήτημα τοῦ «θρησκευτικοῦ γεγονότος», ποὺ θεωρεῖται

περιθωριακό σὲ ἄλλες κριτικὲς προσεγγίσεις, διατηρεῖ μία ιδιαίτερη ἀνθεκτικότητα ἠθικοῦ καὶ κοινωνικοῦ εὗρους, ποὺ μὲ τὴ σειρά της ἀπαιτεῖ ἕναν συγκεκριμένο ἐρμηνευτικὸ χῶρο στὸ φιλοσοφικὸ πεδίο. Εἶναι ἡ θρησκευτικὴ ἐμπειρία ποὺ ἀναλαμβάνει τὸν χαρακτήρα τῆς κινητήριας δυνάμεως γιὰ τὴ θεωρία τῆς κατανόησης τοῦ ἀνθρώπου μέσω ἑνὸς ὁράματος γιὰ τὴ ζωή, ποὺ μὲ τὴ σειρά του ἀναφέρεται σὲ μία ἐρμηνεία τοῦ συνόλου. Δυνάμει αὐτῶν, διαμορφώνεται καὶ ὀρίζεται μία εἰκόνα γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ, προσανατολισμένη πρὸς τὴν ἑτερότητα, προσφέρει στὴ φιλοσοφικὴ διάσταση –μέσω τοῦ ἠθικοῦ καὶ δημοκρατικοῦ ιδεώδους– μία δυναμικὴ ἀντίληψη τῆς πραγματικότητας. Ἡ προσοχὴ ὀρίζεται ἀπὸ τὴν ποιότητα τῆς ἐμπειρίας ποὺ γίνεται θρησκευτικὴ καὶ καθολικὴ. Σύμφωνα μὲ τὴν ἐρμηνεία τῆς φυσιοκρατικῆς κριτικῆς τοῦ Dewey, αὐτὴ ἡ ποιότητα βρίσκεται στὸ βάθος τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων ποὺ ζωντανεύουν τὴν αἴσθηση τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν μὲ τέτοιο τρόπο ὥστε νὰ καθοδηγοῦν τὸ ἄτομο στὴν ἀστάθεια τῶν γεγονότων.

Τέλος, ὁ Ashraf Abdelmalak μὲ τὴ σύντομη μελέτη του: «Ὁ Romano Guardini καὶ ἡ χριστολογία τοῦ Μεσάζοντα: μία εἰσαγωγή» («Romano Guardini e la sua cristologia del Mediatore: una introduzione») ἀσχολεῖται μὲ τὴ ζωή καὶ τὸ ἔργο τοῦ R. Guardini (1885-1968), τὴν οὐσία τοῦ χριστιανισμοῦ, τὸ μυστήριο τοῦ Ἰησοῦ τῆς Ναζαρέτ καὶ τοῦ Χριστοῦ ὡς μεσάζοντα τῆς δημιουργίας, τῆς ἀποκάλυψης, τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἐσχατολογίας, ὅπως αὐτὰ παρουσιάζονται στὴ σκέψη τοῦ Guardini. Γιὰ τὸν Guardini ἡ ιδιότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς Μεσάζοντα καὶ Λυτρωτῆ εἶναι «μία θεμελιώδης χριστιανικὴ ἀλήθεια». Τὸ ἄρθρο ἐπικεντρώνεται ἐπομένως στὴ χριστολογικὴ σκέψη τοῦ Ἰταλογερμανοῦ θεολόγου καὶ θεωρεῖ ὅτι ἀποτελεῖ μία εἰσαγωγή σὲ αὐτήν.

Τὸ τεῦχος κλείνει μὲ τὴν παρουσίαση πρόσφατων θεολογικῶν τίτλων.

Δρ. Δημήτριος Κεραμιδᾶς